

## РОЛЬ АУДИТУ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗА УМОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

**Анотація.** Досліджується роль аудиту у підготовці обліково-аналітичного забезпечення системи управління та його вплив на якість обліково-аналітичної інформації за умов економічної кризи. Розкривається сутність обліково-аналітичного забезпечення управління. Досліджується аналогія понять «обліково-аналітичне забезпечення» та «еккаунтинг».

**Ключові слова:** аудит, обліково-аналітичне забезпечення, обліково-аналітична інформація, еккаунтинг.

**Постановка проблеми.** Функціонування системи управління неможливе без достовірної, оперативної, релевантної фінансової інформації та її аналітичного опрацювання. Фінансова інформація продукується в результаті функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення. Якість обліково-аналітичного забезпечення безпосередньо впливає на кількість та якість обліково-аналітичної інформації і, як наслідок, на ризики при прийнятті управлінських рішень. В умовах економічної кризи, яка призводить до ускладнення умов господарювання, посилюються вимоги до якості обліково-аналітичної інформації. Це вимагає більш прискіпливої уваги до процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення, його вдосконалення, розробки нових більш ефективних інструментів підготовки та подання обліково-економічної інформації, яка кількісно та якісно відповідає б потребам управління в цілому та антикризового управління зокрема.

**Аналіз останніх публікацій та досліджень.** Термін «обліково-аналітичне забезпечення» часто зустрічається у наукових роботах та дисертаційних дослідженнях. Ототожнюючи обліково-аналітичне забезпечення з системою бухгалтерського обліку, контролю та економічного аналізу, можна стверджувати, що усі дослідники теорії і практики бухгалтерського обліку, контролю та аналізу є дослідниками обліково-аналітичного забезпечення. Значний вклад в дослідження проблем теорії та практики формування обліково-аналітичного забезпечення останнім часом внесли науковці Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Л.М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, А.І. Кузьмінський, В.С. Лень, Л.В. Нападовська, О.В. Пархоменко, В.І. Ричаківська, В.В. Сопко. Однак, проблемі визначення місця і ролі контролю у системі обліково-аналітичного забезпечення, сутності функціонального підходу до його підготовки не було приділено належної уваги.

**Мета статті.** Дослідити сутність обліково-аналітичного забезпечення, визначити роль аудиту як стадії процесу його підготовки.

**Обґрунтування отриманих наукових результатів.** Для з'ясування змісту обліково-аналітичного забезпечення більш детально розглянемо категорію «обліково-аналітична інформація» та її складові поняття – «облікова інформація» та «аналітична інформація».

Бухгалтерський облік фіксує і накопичує синтетичну та аналітичну облікову інформацію про діяльність суб'єкта господарювання на стадіях виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення та узагальнення. При цьому аналітичні облікові показники є частиною облікової інформаційної сукупності, яка відповідає вимозі

аналітичності. Під аналітичністю даних бухгалтерського обліку (інформації) слід розуміти деталізацію даних та їх групування за важливими економічними показниками, які необхідні при проведенні аналізу. Таким чином, складова «облікова» включає всю інформацію бухгалтерського обліку, як аналітичного, так і синтетичного.

Аналітична інформація в «чистому вигляді» представляє собою окремий вид економічної інформації, яка отримана з облікової інформації в результаті дій функцій управління – аналізу і синтезу.

Таким чином, категорія «обліково-аналітична інформація» включає інформацію, яка формується аналітичним і синтетичним бухгалтерським обліком та інформацію, сформовану методами економічного аналізу.

У процесі вироблення обліково-аналітичної інформації більшість науковців розглядають три стадії: 1) оперативний облік; 2) бухгалтерський облік; 3) аналіз та синтез [1, с.17]. Розглядаючи питання про достовірність обліково-аналітичної інформації, низка дослідників вважає, що це є відповідальністю бухгалтерського обліку, оскільки йому притаманна контрольна функція. Проте А.М. Кузьмінський [2] вважає і така позиція нами підтримується, що контрольна функція не притаманна бухгалтерському обліку: вона потенційно існує, але автоматично не реалізовується. Таким чином, процес вироблення обліково-аналітичної інформації за вище наведеними трьома стадіями не гарантує її достовірності.

Поняття обліково-аналітичного забезпечення управління є ширшим за поняття обліково-аналітичної інформації та передбачає здійснення процесу постачання достовірної обліково-аналітичної інформації системі управління. Таке постачання забезпечується шляхом підготовки та подання (оприлюднення) фінансової звітності.

Таким чином, можна виділити чотири стадії процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення: 1) бухгалтерський облік; 2) звітність; 3) аудит; 4) аналіз та синтез (рис. 1).

Аудит в обліково-аналітичному забезпеченні є важливим елементом забезпечення якості обліково-аналітичної інформації, що у свою чергу знижує ризики у прийнятті управлінських рішень, що особливо актуально за умов економічної кризи.

Аудит під стадією процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення слід розуміти як поточний контроль за формування облікової інформації (внутрішній аудит) та/або дослідження первинної та результативної облікової інформації з метою надання користувачам обґрунтованої впевненості у її визнанні, оцінці, поданні, відповідності та розкритті в усіх суттєвих аспектах (зовнішній аудит). Обґрунтована впевненість досягається виконанням аудитором обов'язкових процедур, передбачених Міжнародними стандартами аудиту [3], а саме: визначення та оцінка ризиків суттєвого викривлення облікової інформації; оцінка ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання за продукуванням облікової інформації; процедури по суті, які передбачають, як правило, вибірккову перевірку облікової інформації на предмет її визнання, оцінки, подання, відповідності та розкриття.

У результаті можна сформулювати визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення системи управління» – це система збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості та якості для потреб управління.

До основних функцій обліково-аналітичного забезпечення системи управління, виходячи з досліджень О.В. Пархоменка [4, с. 8], слід віднести:

- 1) облікову – відображення фактів господарської діяльності;
- 2) аналітичну – здійснення економічного аналізу діяльності господарюючого суб'єкта на основі первинних аналітичних даних;
- 3) інформаційну – забезпечення системи управління інформацією для прийняття управлінських рішень.



*Рис. 1. Стадії процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення управління*

У пошуках в зарубіжній економічній літературі аналога поняттю «обліково-аналітичне забезпечення» має місце в наукових працях порівняння його з терміном «еккаунтинг». Англomовний тлумачний Інтернет-словник бізнес-термінології [5] визначає еккаунтинг як систематичний процес визнання, запису, оцінки, класифікації, узагальнення, інтерпретації і передачі фінансової інформації. Еккаунтинг узагальнює теорію і практику: 1) ведення бухгалтерського обліку; 2) проведення внутрішніх аудитів; 3) складання звітів та аналізу фінансової інформації. Метою еккаунтингу є надання інформації для управлінського персоналу щодо: 1) ресурсів, доступних фірмі (активів); 2) доступних джерел фінансування ресурсів (зобов'язань та залученого капіталу); 3) фінансових результатів, досягнутих за рахунок використання доступних ресурсів (прибутків чи збитків); 4) оподаткування.

Аналізуючи зміст поняття еккаунтингу з поняттям обліково-аналітичного забезпечення, знаходимо поряд зі спільними рисами суттєві відмінності. Еккаунтинг слід розглядати, в першу чергу, як вид підприємницької діяльності, яка здійснюється на основі наявної обліково-аналітичної та податкової систем та підпорядкована вирішенню завдань бізнесу. Еккаунтинг направлений на задоволення потреб менеджерів та власників бізнесу. Результатом еккаунтингу є фінансова інформація, яка виступає товаром у бізнесових стосунках. Вона є більш цінною, якщо комплексно охоплює складові, які впливають на фінансовий результат, який і є метою бізнесу.

На відміну від еккаунтингу поняття «обліково-аналітичне забезпечення» є економічною категорією, важливим поняттям економічної науки, яке відображає суттєві сторони економічних явищ та процесів. Обліково-аналітичне забезпечення на конкретному ступені економічного розвитку є інструментарієм для збору, обробки, узагальнення та аналізу фінансової інформації для задоволення потреб системи управління мікро- і макрорівнів, суб'єктами якої виступають як внутрішні (менеджери, менеджери-власники), так і зовнішні користувачі, зокрема органи державного управління.

Таким чином, система обліково-аналітичного забезпечення є складовою загальною системою управління та підпорядкована вирішенню її завдань. Метою дослідження обліково-аналітичного забезпечення є його вдосконалення, розробка нових більш ефективних інструментів підготовки та подання обліково-аналітичної інформації, яка кількісно та якісно відповідає потребам управління.

**Висновки.** Узагальнюючи різні точки зору вітчизняних авторів на проблему підготовки обліково-аналітичного забезпечення, ми прийшли до висновку про ненадання належної уваги одній з його функцій – достовірному інформаційному забезпеченню системи управління. У зв'язку з цим, нами:

1) виділено чотири стадії процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення: 1) бухгалтерський облік; 2) звітність; 3) аудит; 4) аналіз та синтез;

2) уточнено визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення системи управління» як систему збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості та якості для потреб управління;

3) визначено аудит важливим елементом зниження ризиків у прийнятті управлінських рішень на основі обліково-аналітичної інформації, що особливо актуально за умов економічної кризи.

Аналізуючи зміст поняття екзаунтингу з поняттям обліково-аналітичного забезпечення, встановлено суттєву відмінність між ними, яка унеможливує їхнє ототожнення. Еккаунтинг як вид підприємницької діяльності здійснюється на основі наявної обліково-аналітичної та податкової систем та підпорядкований вирішенню завдань бізнесу – забезпечення управлінського персоналу фінансовою інформацією щодо ефективності ведення бізнесу.

Система обліково-аналітичного забезпечення є економічною категорією, складовою загальною системою управління та підпорядкована вирішенню її завдань – підготовки та подання обліково-аналітичної інформації, яка кількісно та якісно відповідає потребам системи управління мікро- і макrorівнів.

### Література

1. Галузіна С.М. Аспекти підвищення ролі учетно-аналитической информации в системе управления организацией: монографія / С.М. Галузіна. – СПб. : Знание, 2006. – 392 с.

2. Кузьминский А.Н. Проблемы организации и использования в управлении учетной и аналитической информации на уровне промышленных объединений и министерств. – К.: Вища школа, 1981. – 371 с.

3. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. Видання 2006 року. – К. : Аудиторська палата України, 2006. – 1152 с.

4. Пархоменко О.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» / О.В. Пархоменко. – Київ, 2006. – 24 с.

5. BusinessDictionary.com. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/accounting.html>

**Summary.** The following article touches upon the role of audit in preparation of book-keeping and analytical maintenance of executive system and its influence on the quality of book-keeping and analytical information in terms of economic crisis. The essence of book-keeping and analytical maintenance of executive system is being revealed. Similarities between «book-keeping and analytical maintenance» and «accounting» is being studied.

**Keywords:** audit, book-keeping and analytical maintenance, book-keeping and analytical information, accounting.

*Стаття надійшла до редакції 26.10.2009*